

Octubre · Novembre · Desembre de 2017

J. V. Foix

El dret democràtic i el dret nacional

Armand Obiols

Carta inèdita a Cèsar August Jordana

Ferran Soldevila

El sacrifici de M. Carrasco i Formiguera

A. Rovira i Virgili

La gran pietat de la nostra història

J. Serra i Húnter

Entorn del problema del mal

Max Cahner

Seixanta-dos anys després

Albert Manent

R

Revista
de Catalunya

300

representa Escaladei. Té un passat profund i arrelat. Aspre també. La memòria de la pobresa, la memòria de la fam i la memòria de la destrucció. La memòria també, cal dir-ho, de la guerra. Però al damunt de tot, en els últims anys, l'esforç d'assumir el passat i, a la vegada, de revoltar-se; de reconstruir les ruïnes i de fer vins nous amb els vells ceps; d'aixecar un projecte, que és també un imaginari, que és també un relat i, per tant, és també un mite, en el millor sentit de la paraula. A través del vi, del paisatge, del patrimoni, del turisme. Però a través també de la literatura. Mai no s'ha d'abaixar la guàrdia, però diria que l'experiència del Priorat dels últims anys ha estat, en aquest sentit, una experiència d'èxit. De cara endins i de cara enfora, el Priorat existeix, i és un lloc que fa goig i se'n parla amb orgull. El Priorat és, avui, una referència de vida. Pels seus valors tangibles i pels seus valors intangibles. El llibre d'Eugeni Perea n'és a la vegada un termòmetre i un motor; una prova i una empenta. La constància del que s'ha fet i una gran eina per al que encara s'ha de fer.

Espai de lectura

Maria Favà

Diari "AVUI" 1976-2009. Entre el somni i l'agonia

Barcelona: Meteora, 2017, 384 ps.

"Amb una sabata i una espadenya" és una frase que apareix al llibre de Maria Favà sobre la història del diari *AVUI* més d'una vegada. Per a l'escriptora, que va ser al naixement del diari i hi va treballar trenta-quatre anys, els principals problemes del diari foren, en bona part, deguts als condicionaments del seu naixement: les presses, la manca de previsió, la inexistència d'una empresa editora mínima, les fugides endavant i la manca

de professionalitat de molts dels qui el feien. La cirereta que culminava el pastís dels despropòsits era que els periodistes no sabien escriure en català en el primer diari en català que es publicava des del 1939. Llegir Favà en les primeres pàgines del llibre ens ajuda a veure els perquè dels inicis, i, en part, a entendre'ls. La mala estrella del seu naixement, però, sembla que plani per sobre del diari durant tota la seva vida. Tal com Favà explica, els periodistes de l'*AVUI* sempre eren de segona categoria i, sovint, la resta de companys de la premsa barcelonina els menystenien. Qui signa aquestes línies, que ha sigut col·laboradora a l'*AVUI* durant anys i hi va treballar des de Madrid, en pot donar fe. "Ah! Ets de l'*AVUI*?" i un arrufament de

nas a continuació eren el més habitual, anés un on anés.

Maria Favà diu al pròleg: "Ja podríem treure primícies, que si no les reproduïa alguna agència, la competència no se n'assabentava. La majoria dels professionals dels altres mitjans no es miraven l'*AVUI* perquè consideraven que no els podia aportar res. I en el supòsit que hi trobessin alguna notícia prou interessant per ser reproduïda, sovint no citaven d'on l'havien tret perquè nosaltres, com a font, no donàvem prestigi. Aquest menyspreu ens va fer sempre molt de mal." Vicent Sanchis va lluitar a totes contra la manca d'autoestima que afectava la redacció de manera crònica des del primer moment. Favà recull l'anècdota (p. 274) que explica la redactora Marga Moreno: "Un dia sortia cap a casa a dinar i havia agafat un diari de la competència per llegir pel camí. Em vaig trobar el Sanchis i em va donar un *AVUI* i va embolicar l'altre diari a dins. Això es porta així. Que la gent vegi que el portes."

Ultra això, Favà recull el testimoni d'Agustí Pons, que explica com "molts intel·lectuals van girar la cara a l'*AVUI* i, en canvi, perdien el cul per escriure a *El País*".

En les diverses etapes de la seva història, el patiment real del diari va venir perquè no tenia un plantejament empresarial seriós i potent al darrere. La improvisació dels inicis mai no va acabar de ser corregida i, aviat, la

manca d'una estructura empresarial es va suplir amb la intervenció de recursos públics. I aquí hi ha la mare dels ous: sense un o uns quants empresaris orientant el projecte i encarregant-se de capitalitzar-lo, el diari va començar a viure d'almoines que arribaven, primer de la Diputació, i després, de la Generalitat. L'*AVUI* es va convertir en l'escenari de grans batalles polítiques, i no, com sempre passa en tots els mitjans de comunicació, a causa de l'orientació ideològica d'un o altre director i/o editor, sinó perquè a les mateixes pàgines del diari, en tinta, hi quedaven escrites les lluites aferrissades que Roca i Junyent tenia amb Prenafeta, les baralles de Roca mateix amb Jordi Pujol, les manies de l'un i de l'altre, etc. Els diferents governs de Jordi Pujol no solament van intentar influir en la línia editorial de l'*AVUI*, sinó que van aprofitar que hi enviaven diners per intentar convertir la línia editorial en indefensable. Segons Favà, a més, les injeccions de diners no sempre se sabia exactament qui les feia. Al pròleg del llibre, i també a la p. 260, Favà explica que Jordi Pujol li va confessar —i no tan sols a ella—, que si mai el tornaven a tancar a la presó seria per culpa de les coses que havia fet per l'*AVUI*. La periodista afirma que en la trama dels diners és on s'ha perdut: no ha trobat el fil per seguir totes les fonts d'on anaren rajant fons per a la supervivència del diari. També al pròleg, però, apunta

relacions amb històries tèrboles, com el cas Casinos i el Palau de la Música. Amb la confirmació feta per tots els directors que ha tingut el diari que diu que l'*AVUI* mai no va cobrir despeses amb la publicitat i la venda de diaris, ja està tot dit. Favà diu "deixo, a contracor, aquesta investigació sobre les finances a mig embastar. Potser més endavant algú més expert en traurà l'aigua clara" (ps. 9-10).

Tot i aquesta circumstància crònica en la vida del diari, la Generalitat pilotada per Jordi Pujol sempre va aportar uns fons justets per pagar nòmines o per pagar el paper que, en un moment determinat, s'arriba a haver de pagar en metàl·lic per avançat, ja que els proveïdors no es refien de cobrar. Esperar l'arribada del camió que du les bobines de paper a la rotativa per estar segur que es podrà imprimir i l'endemà el diari sortirà al carrer, no em diran vostès que no és una imatge potentíssima que reflecteix el patiment dels qui elaboraven el diari, dia a dia.

Per acabar d'arrodonir les difícils relacions entre Jordi Pujol i tota la seva constel·lació amb el diari, un element més que aporta Favà: d'una banda, se'l senten com una propietat i es veuen amb cor de dictar canvis a la portada o d'enviar-hi autoentrevistes, però si tenen una exclusiva informativa, van corrents a donar-la a *La Vanguardia*. Tothom recordarà l'operació fallida d'*El Observador*, un diari

creat per Lluís Prenafeta el 1990, en castellà, que va tenir només tres anys de vida. Dirigit per Alfons Quintà i, després, per Enric Canals, el diari era, òbviament, un òrgan afí a CiU. A les acaballes d'*El Observador* és on trobem Vicent Sanchis, que, immediatament a continuació, arriba a l'*AVUI*. Tal com explica Favà, tothom, al diari, tem la seva fama de "dur i que ve d'un tancament traumàtic, el del diari *El Observador*" (p. 276).

L'arribada de Sanchis significa haver de fer net. Ricard Huguet, que s'encarregarà de la part empresarial d'aquesta etapa, havia de fer un ERO important, un ERO valorat en 200 milions de pessetes. Favà explica que 100 milions els va aportar el Banc de Santander. "Què els devia donar Pujol a canvi?", es pregunta un empresari que Maria Favà conserva en l'anonimat i que va seguir el procés (p. 281).

Acabat l'ERO, Sanchis mateix explica com es va trobar el diari: "S'havia fet un bon diari en l'època Vilatoro i del Viladot, però la política empresarial era nefasta. Molts problemes derivats de no tenir una empresa. I una tendència a pensar que érem el diari oficial i que fèssim el que fèssim ho acabaven censurant. I també hi havia gent que es pensava que era funcionària. Que érem una oficina de la Generalitat, i no ho érem."

En l'època Sanchis, "el millor director de l'*AVUI*", tal com la mateixa

autora del llibre explica i una pila de testimonis corroboren, es treballa al màxim perquè la Generalitat no intervingui en els continguts del diari. Sanchis fa de tallafocs de manera eficaç i l'AVUI se'n surt. Tant l'autora com altres periodistes de la casa ho agraeixen profundament a Sanchis i és per l'orgull periodístic retrobat que, els qui fan l'AVUI, se senten el diari més seu que mai, que la seva feina és real, pròxima al lector i a les exigències del país.

Durant l'època Sanchis, però, la muntanya russa pel que fa a l'economia del diari continua. L'autora del llibre dedica els darrers capítols a explicar les complexes negociacions per mantenir l'AVUI viu: l'entrada del capital del grup Godó i Planeta, la sortida de Sanchis i l'entrada del tàndem Xavier Bosch-Toni Cruanyes. Fins al final. El 2010, l'autora del llibre és una de les primeres a plegar del diari, amb una jubilació anticipada feta a contracor. Per a ella és la fi de la història. L'arribada del grup Hermes, editors d'El Punt, converteix l'AVUI en una altra cosa. És evident: *El Punt-AVUI* ja no és l'AVUI. És per això que Maria Favà fixa com a data de desaparició del diari l'any 2009.

La desaparició de l'AVUI és, entenguem-ho, un desastre per al país. El primer diari en català des del 1939 no se'n surt, de la "sabata i l'espardenyà" que dèiem al començament. El subtítol del llibre de Favà no és debades: "Entre el somni i l'agonia."

Amb l'AVUI desaparegut, tots hi vam perdre. Com a país, això és així, no ens en vam saber sortir. L'aparició del diari *Ara* el 2010 va fer que tothom hi posés moltes esperances. Però no totes s'han fet realitat. És molt difícil ser l'únic en la teva espècie per a la supervivència de l'espècie: un sol diari en català continua sent l'únic objectiu de totes les crítiques i l'únic objectiu de tots els elogis. Això marca un evident desequilibri. Aquesta anòmala situació ha estat, en part, corregida amb l'aparició dels diaris digitals en català, amb Vilaweb com a degana. És el que tenim. Que el futur de l'estat propi pugui ajudar a fer més sòlid el nostre periodisme és un element que Maria Favà també apunta en el seu llibre. Hi estic totalment d'acord. Mentrestant, l'aportació de l'autora a la història del periodisme i a la Història recent del nostre país és molt d'agrair. Favà escriu d'una criatura que ella mateixa ha ajudat a fer gran. I que també ha vist desaparèixer. El seu punt de vista, per tant, és personal i alhora periodístic: se sincera absolutament mentre aporta dades i explica històries que no sabríem si ella no les hagués escrites. El servei a la veritat és el que mou l'autora. Cadascú que el llegeixi, el trobarà millor o pitjor, i en podrà treure les seves pròpies conclusions. Qui signa aquestes línies agraeix profundament la feïnada a Maria Favà i s'atreveix a demanar,

a qui en tingui competència, que faci que els estudiants de periodisme d'aquest país llegeixin aquest llibre. Hauria de ser lectura formativa obligatòria, juntament amb *Servitud* de Joan Puig i Ferrer (Proa) i *Història de "La Vanguardia"* de Gaziel (l'Altra). Si no tenim memòria, no som res. Si els nostres periodistes no tenen memòria, no serem res.

I, si us plau, que algú esbrini què se n'ha fet de l'arxiu de paper de l'AVUI i, tal com demana Maria Favà, que es

dugui a l'Arxiu Nacional. En l'època en què una servidora treballava a *El Temps*, als anys noranta, els redactors del setmanari teníem l'arxiu de l'AVUI sempre a la nostra disposició. Molts articles que *El Temps* va publicar durant anys, mai no haurien pogut aparèixer, sense aquest fons valuós. Els arxius de paper, una altra baula de la cadena que ens lliga a la memòria.

XÈNIA BUSSÉ

Francesc Foguet i Boreu

El teatro catalán en el exilio republicano de 1939

"Biblioteca del Exilio, Anejos", 28. Sevilla: Editorial Renacimiento, 2016, 208 ps.

Tot i que és encara una referència imprescindible l'assaig d'Albert Manent, *La literatura catalana a l'exili* (1976), en el decurs dels darrers anys, la bibliografia sobre l'exili català ha anat guanyant en extensió i en profunditat. Així, a tall d'exemple, en el camp de la poesia, tenim estudis com *Poètica*

de l'exili (2011), de Jordi Julià, mentre que en el de la narrativa destacaríem els articles continguts a *Llegir l'exili* (2012), a cura de Maria Campillo. Ara bé, no podem pas dir el mateix pel que fa al terreny de les arts escèniques. És per això que *El teatro catalán en el exilio republicano de 1939*, de Francesc Foguet, especialista en els dos àmbits esmentats al títol, aspira a omplir aquest buit. Ha estat publicat a Sevilla dins la col·lecció "Biblioteca del Exilio" i forma part de la sèrie de catorze volums *Escena y literatura dramática en el exilio republicano de 1939*, dirigida pel catedràtic de literatura espanyola de la UAB, Manuel Aznar, i de la qual han aparegut uns quants títols.